

Keith Kyle and Joel Peters (ed.), *Whither Israel? The Domestic Challenges*, Tauris: The Royal Institute of International Affairs & I.B., 1993, 290 s.

Det er en rigtig habil bog, som Keith Kyle og Joel Peters har begået sammen med nogle af de fremmeste israelskere. I mylderet af litteratur om den arabisk-israelske konflikt er det glædeligt, at nogle har evnen til at skue fremad ved at beskæftige sig med de indenrigspolitiske udfordringer, som dels påvirker Arbejderparti-regeringens manøvreedygtighed i fredsforhandlingerne dels i fredens tegn vil sætte den politiske dagsorden i Israel fremover.

Bogen bygger på et seminar afholdt i juni 1991, og dog virker indlæggene aktuelle. Israel savner ikke ligefrem forskere. Alligevel er det karakteristisk nok et engelsk initiativ, der skal ramme hovedet på sømmet i denne bog, der i øvrigt indfører sig i stolte israelske forskningstraditioner for teoretisk styret empiri uden bevidst angivelse af det teoretiske udgangspunkt. Hvis læseren ønsker en grundig indføring, intellektuelt stimulerende læsning eller bare et afsæt til videre forskning, er dette bogen.

Værket rummer 13 indlæg, og er opdelt i tre dele. I. del er kaldt Udfordringer og Reform og rummer artikler om zionismen i sit andet århundrede, problemerne med systemisk reform samt en artikel om fremtidsperspektiverne for den israelske vækstøkonomi. II. del har titlen Israels Politiske System med bidrag om det politiske systems egenart, om det israelske højre henholdsvis politiske venstre samt om mobiliseringsstrategier blandt de arabiske borgere i Israel. III. del er helliget Issues i Det Israelske Samfund. Denne del behandler jødisk etnicitet, det hasidiske (ultraortodokse) mindretal, kvinders placering i det israelske samfund samt de civile-militære relationer i Israel. De tre dele er bundet sammen af en udmærket introduktion af Joel Peters og en flad landing i enden af Keith Kyle.

Mordechai Bar-Or indleder i første kapitel med at konstatere, at zionismens projekt - en kamp på liv og død - er lykkedes. De eksilerede jøder er sikret mulighed for hjemkomst på et stykke land, hvor der er skabt et moderne og sekulært samfund, og hvor jøderne udgør et flertal. Den politiske suverænitet er dog begrænset på grund af den fortsatte, afgørende afhængighed af amerikansk støtte. Staten Israel har samtidig opnået international anerkendelse, uden dog at have fundet sig til rette med sine naboer.

Resultatet er, at termen "zionisme" i dag lyder hult, hvis ikke den ligefrem anvendes som retfærdiggørelse af rationaliserede egeninteresser i den politiske debat. De mest slående eksempler på denne udvanding er de officielt sanktionerede immigrationsbølger fra Rusland og bosættelserne i Ariel Sharons villaer på Vestbredden, der - retteligt - begge ses motiveret ud fra økonomiske kalkuler. I det hele taget angriber Bar-Or (navnet betyder "Lysets Søn") de etnocentriske fortolkninger af zionismen, som har forplantet diasporaens oplevelse af ensomhed og af anti-semitisme i en forkrampet, israelsk diskurs om magt og fremmedgørelse.

En af denne diskurs' myter er, at Staten Israel blev dannet, nej skabt imod alle historiske odds og alene ud af (fra?) en flammende idealisme. Det har

Keith Kyle and Joel Peters (ed.), *Whither Israel? The Domestic Challenges*, Tauris: The Royal Institute of International Affairs & I.B., 1993, 290 s.

Det er en rigtig habil bog, som Keith Kyle og Joel Peters har begået sammen med nogle af de fremmeste israelskere. I mylderet af litteratur om den arabisk-israelske konflikt er det glædeligt, at nogle har evnen til at skue fremad ved at beskæftige sig med de indenrigspolitiske udfordringer, som dels påvirker Arbejderparti-regeringens manøvreedygtighed i fredsforhandlingerne dels i fredens tegn vil sætte den politiske dagsorden i Israel fremover.

Bogen bygger på et seminar afholdt i juni 1991, og dog virker indlæggene aktuelle. Israel savner ikke ligefrem forskere. Alligevel er det karakteristisk nok et engelsk initiativ, der skal ramme hovedet på sømmet i denne bog, der i øvrigt indfører sig i stolte israelske forskningstraditioner for teoretisk styret empiri uden bevidst angivelse af det teoretiske udgangspunkt. Hvis læseren ønsker en grundig indføring, intellektuelt stimulerende læsning eller bare et afsæt til videre forskning, er dette bogen.

Værket rummer 13 indlæg, og er opdelt i tre dele. I. del er kaldt Udfordringer og Reform og rummer artikler om zionismen i sit andet århundrede, problemerne med systemisk reform samt en artikel om fremtidsperspektiverne for den israelske vækstøkonomi. II. del har titlen Israels Politiske System med bidrag om det politiske systems egenart, om det israelske højre henholdsvis politiske venstre samt om mobiliseringsstrategier blandt de arabiske borgere i Israel. III. del er helliget Issues i Det Israelske Samfund. Denne del behandler jødisk etnicitet, det hasidiske (ultraortodokse) mindretal, kvinders placering i det israelske samfund samt de civile-militære relationer i Israel. De tre dele er bundet sammen af en udmærket introduktion af Joel Peters og en flad landing i enden af Keith Kyle.

Mordechai Bar-Or indleder i første kapitel med at konstatere, at zionismens projekt - en kamp på liv og død - er lykkedes. De eksilerede jøder er sikret mulighed for hjemkomst på et stykke land, hvor der er skabt et moderne og sekulært samfund, og hvor jøderne udgør et flertal. Den politiske suverænitet er dog begrænset på grund af den fortsatte, afgørende afhængighed af amerikansk støtte. Staten Israel har samtidig opnået international anerkendelse, uden dog at have fundet sig til rette med sine naboer.

Resultatet er, at termen "zionisme" i dag lyder hult, hvis ikke den ligefrem anvendes som retfærdiggørelse af rationaliserede egeninteresser i den politiske debat. De mest slående eksempler på denne udvanding er de officielt sanktionerede immigrationsbølger fra Rusland og bosættelserne i Ariel Sharons villaer på Vestbredden, der - retteligt - begge ses motiveret ud fra økonomiske kalkuler. I det hele taget angriber Bar-Or (navnet betyder "Lysets Søn") de etnocentriske fortolkninger af zionismen, som har forplantet diasporaens oplevelse af ensomhed og af anti-semitisme i en forkrampet, israelsk diskurs om magt og fremmedgørelse.

En af denne diskurs' myter er, at Staten Israel blev dannet, nej skabt imod alle historiske odds og alene ud af (fra?) en flammende idealisme. Det har

været og det vil i særdeleshed være, fastslår Bar-Or, økonomiske og politiske faktorer, der vil afgøre Israels velfærd.

Fred i Mellemøsten og politisk modning af de sephardiske jøder (NL, I, BG, GR og TU) og de orientalske jøder (fra de islamiske lande), spår Bar-Or, vil sætte Israels integration i Mellemøsten øverst på den politiske, kulturelle og sociale dagsorden. Når israelerne i dag identificerer sig som "europæiske", har det nemlig været for at undgå at blive slået i hartkorn med deres arabiske fætre. Det spørgsmål, Bar-Or stiller sig, bliver derfor: Kan Israel forblive vestligt og samtidig integreres i den region, hvor det nok er mest praktisk, at israelerne føler sig hjemme?

Man behøver imidlertid ikke at afvente fredens udbrud for at forvisse sig om, at man ikke befinder sig i *jekes'* (vesteuropæisk) ordnede samfund. Det mest oplagte eksempel herpå er de politiske partier i Israel. Det politiske system er domineret af Arbejderpartiet (kap. 6) og Likud (kap. 7). Kun Labour kan dog kaldes et egentligt parti i vesteuropæisk forstand, mens Likud har udviklet sig fra Jabotinskys revisionistiske linje til et udpræget populistisk protestparti.

Der foregår i dag på tværs af partiskel en diskussion om selve fundamentet for Israel. Skal vægten i undervisningen ligge på vestlige, universelle værdier? Eller findes der tværtimod en særlig jødisk historie og særlige jødiske værdier? Er staten Israel en jødisk stat, hvor alle respekteres, men ikke alle behandles lige? Er Israel en Stat af Jøder, hvor jøderne blot udgør flertallet, mens alle borgerne i øvrigt nyder de samme rettigheder og forpligtelser?

På en konference om anti-semitisme i Bruxelles i 1992 udtalte daværende oppositionsleder Yitzhak Rabin, at israelerne (jøderne) skulle forvente at blive behandlet på samme måde, som de behandler mindretallene i Israel. På samme linje, men mere modereret udtalte Rabin i sin tiltrædelsestale senere i 1992, at et land skal bedømmes på sin behandling af sine mindretal, og at Israel her var kommet til kort. Der havde de arabiske partier i Knesset nu også afpresset Rabin i tre uger for midler til de arabiske kommuner og regioner, før de havde indvilliget i at danne parlamentarisk grundlag for Labour-regeringen.

Netop allokeringen af ressourcer, kan Majid Al-Haj (II. del, kap. 8) pege på, har gjort de israelske myndigheder afhængige af de lokale, arabiske myndigheder. Imidlertid har de "zionistiske" partiers, per definition, forskelsbehandling af de arabiske borgere begrænset dagsordensfastsættelsens effektivitet i Knesset.

Den manglende gennemslagskraft på nationalt plan har været styrket af to væsentlige faktorer. For det første er det ikke lykkedes at danne en Forenet Arabisk Union, der kunne give Israels arabiske borgere de 13-14 mandater ud af Knessets 120 sæder, som størrelsen af mindretallet, 735.000 (eksklusiv Østjerusalem) berettiger det til. For det andet har de israelske partiers attitude i forhold til de arabiske vælgere været præget af overlegenhed og berøringsangst. Grundlaget for Israels eksistens har ganske enkelt været for tæt knyttet til den jødiske herkomst til, at de arabiske borgere har kunnet finde nogen appel i nationale partiers agiteren.

Til gengæld er den lokalpolitiske mobilisering blevet styrket væsentligt af disse grunde. I dag udgør det arabiske KL således mindretallets væsentligste politiske platform. Den fortsatte befolkningsvækst og de mange års manglende indsats i de arabiske områder, konkluderer Al-Haj, har dog medført en styrkelse af Den islamiske Bevægelse på bekostning af de andre arabiske partier.

Denne gryende islamisering af mindretallet, der følges med stigende bekymring af de israelske myndigheder, kan dog ses på baggrund af kompromitteringen af de etablerede, arabiske partier, hvis enten separatistiske strategi eller samarbejdspolitik har vist sig frugtesløs. Al-Haj får desværre ikke i sit indlæg analyseret, hvordan den enorme kristen-arabiske exodus fra Det hellige Land har og vil påvirke udseendet af de arabiske communities.

Der er inden for de sidste år sket en eksplosion i studiet af det arabiske mindretal i Israel. Opmærksomheden er ikke styret af den evige jødes dårlige samvittighed. Tværtimod. Nogle taler ligefrem om de arabiske partier - Det Arabiske Demokratiske Parti og det kommunistiske off-spring, Demokratisk Front for Fred og Lighed (DFPE) som formidlere af fred mellem den arabiske verden og Israel. Bevidstheden om det arabiske mindretal har også været fremmet dels af tilstedeværelsen af et arabisk flertal i Galilæa dels af udsigten til et større, jødisk mindretal i en eventuel palæstinensisk stat.

Dette skal sammenholdes med, at Israels arabiske borgere enten diskrimineres eller er underlagt urimelige strukturelle betingelser i forhold til de jødiske israelere. Al-Haj, der ikke vil efterlade sin modpart med et "sort ansigt", som araberne siger, er høflig nok til ikke at udpinde?? (udpensle) dette forhold. Så høflig, at Keith Kyle i sin introduktion har fundet det nødvendigt at omtale diskriminationen nærmere:

For det første har der ikke været allokateret tilstrækkeligt med ressourcer til udbygning af den ofte skamløst tilbagestående infrastruktur i de arabisk beboede områder. For det andet bor der i talrige "ikke-anerkendte" landsbyer tusindvis af arabere udenfor landets lov og ret. For det tredje lever 60 pct. af de israelsk-arabiske børn under fattigdomsgrænsen. Undervisningsministeriet anvender for det fjerde dobbelt så mange midler per jødisk studerende, end per arabisk elev (og det er ikke meget). Drop-out-raten for arabiske skolebørn andrager for det femte 20 pct. Arbejdsløsheden blandt de arabiske er for det sjette tilsvarende 20 pct. For det syvende er de israelske arabere afskåret fra værnepligt i Institutionen i Israel, Hæren (og før det arabiske mindretal får adgang til at aftjene værnepligt bør Israels ønske om at deltage i FN's fredsbevarende operationer ikke imødekommes).

Det skal sammenholdes med, som Pinchas Landau understreger i kapitel 3, at Israel først nu står overfor at have gennemført det økonomiske stabiliseringsprogram, der skal til, før de strukturelle reformer i den israelske samfundsøkonomi kan gennemføres. Der nævnes behovet for handels- og kapitalmarkedsliberalisering, arbejdsmarkedsreform, privatisering (heftig stats- og fagforeningsejerskab), deregulering og budget- og skattereform.

Forsøget på at fokusere på de indenrigspolitiske udfordringer i Israel kan selvfølgelig aldrig blive helt vellykket på grund af disses samspil med eksterne

faktorer. Men det grundlæggende budskab i Peter. og Kyles bog, om at Israel står overfor ethvert andet moderne samfunds identitetsproblemer og usikkerhed bliver ikke mindre stimulerende af, at Israel hovedstad, Jerusalem kan blive ved med at udgøre Verdens Centrum i bevidstheden hos vestlige medie- og tidsskriftsfolk. Erkendelsen af Israel som både en politisk tilstand og en fysisk realitet er imidlertid blot en konstatering af, at Israel, der i dag hovedsageligt beboes af et af verdens mest usikre, men samtidigt mest vidunderligt lidenskabelige folk, selv i en sekulær tidsalder vil fortsætte med at kunne danne inspiration for såvel lægmanden som for den lærde.

Christian Ilcus
Den danske Ambassade
Tel Aviv

Raino Malnes og Knut Midgaard, *Politisk tenkning fra antikken til vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget, 1993, 345 s. + 30 s. bibliografi og registre.

I en årrække benyttede vi på Institut for Statskundskab i Århus Gunnar Skirbekks og Nils Giljes *Filosofihistorie* som grundlag for introduktionsundervisningen i politisk teori- og idéhistorie. Skirbekk og Gilje fungerede som et godt grundlag op til omkring den franske og industrielle revolution. Derefter blev den mærkbart dårlig som grundlag for undervisningen i politisk teori- og idéhistorie. Den var for eksempel tynd, når det gjaldt dækningen af den politiske liberalisme, og elendig, når det gjaldt dækningen af socialisme, kommunisme og fascisme. Man mindes endnu det berygtede kapitel 25, hvor Skirbekk og Gilje havde proppet socialisme, anarkisme, syndikalisme, kommunisme, fascisme, populisme og fascisme sammen i eet kapitel. En sand rodebutik!

Det var derfor med en vis forventning, jeg modtog Malnes og Midgaards "Politisk tenkning fra antiken til vår tid". Var det omsider løsningen på vores problem? - Oven i købet i eet bind!

Som Skirbekk og Giljes *Filosofihistorie* er *Politisk tenkning fra antiken til vår tid* bygget op på kronologisk vis over de "store navne", idéhistoriens kongerække. Den generelle disposition og også fremstillingen i de enkelte kapitler er generelt overskuelig og klar, om end ofte meget komprimeret. Fremstillingen er også ført op to date med en afsluttende kontrastering af nogle hovedpositioner markeret ved navne som Rawls, Nozick og Hayek. Og det hele inden for rammerne af 345 sider - tilsyneladende en lækkerbissen for ethvert studienævn. Alligevel vil jeg vove den påstand, at Malnes og Midgaard ikke bringer os et skridt videre i forhold til Skirbekk og Gilje, og at den lider af nogle af de samme svagheder.

Karakteristisk er for det første nedtoningen af en række politiske problemer og interesse modsætningerne bag de forskellige ideer og opfattelser. Eksempelvis fremdrager forfatterne nok Tocquevilles og Stuart Mills overvejelser